

Osmanlı ve Kırgız Konargöçerlerinde Yurt

Emine Erdoğan Özünü*

Öz

Osmanlı Devletinde konargöçer gruplara tahsis edilen yaşam alanı anlamında kullanılan yurt, başta Kırgız konargöçerleri olmak üzere Orta Asya göçebelerinin kullandığı *curt* sözcüğü ile köken olarak aynı olduğu gibi gösterdiği kavram açısından da yakından ilişkilidir. Kırgız göçebelerinde *curt*, hem yaylada oturlan yer anlamında hem de Kırgız göçebelerinin kullandığı çadırın adı olan *bozüyün* kurulduğu yer için kullanılmaktadır. Sözcük daha sonraları “halk, millet, ülke, memleket, vatan” şeklinde genel bir anlam kazanmıştır. Bu makalede tarihi süreç bağlamında “yurt” kavramının Osmanlı ve Kırgız konargöçerlerinde kullanılışı karşılaştırmalı olarak açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler

Osmanlı Devleti, yurt, Kırgız, Orta Asya, vatan

Giriş

Yurt, bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan, memleket, oturlan yer, mesken, göçebelerin yazın ve kışın oturdukları yer anlamına gelir. Bir bölgenin bir gruba yurt olarak verilmesi, Orta Asya göçebe topluluklarının çoğunda ve Osmanlı’da görülür. Bu makalede Osmanlı konargöçerleriyle Kırgız göçebelerinde yurt terimi karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.¹

Osmanlı Konargöçerlerinde Yurt Kavramı

Osmanlı Hanedanının mensup olduğu Kayı boyu, Selçukluların ilk fetih hareketlerinden itibaren Anadolu’ya muhtelif gruplar hâlinde göç etmiş ve Selçuklular tarafından uç bölgelere yerleştirilmiştir (Köprülü 1999: 72). Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad, Ankara yakınındaki Karacadağ civa-

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi – Ankara / Türkiye
eozenlu@hacettepe.edu.tr

rına yerleştirdiği Kayı boyuna, kışlak olarak Sögütü, yaylak olaraksa Domanıç'le sınırlı bölgeyi yurt olarak vermiştir (Uzunçarşılı 1988: 103, Gibbons 1998: 18). Osman Gazi ve Orhan Gazi de fethettikleri toprakları oğullarına ve bahadırlara yurtluk olarak dağıtmıştır (İnalcık 2009: 27). Âşık Paşazâde'ye göre, Osman Gazi, İnönü'yü oğlu Orhan Bey'e, Yarhisar'ı Hasan Alp'a, İnegöl'ü de Turgut Alp'a vermişti (2003: 75, 342). Bu sistem, daha sonraları beyliğin uç bölgelerinde gaza düşüncesiyle savaşan gaziler için de uygulanmıştır (İnalcık 2009: 28). Gaziler, göçebe geleneklerin tesiriyle hem ün ve ganimet (Witteck 1985: 57) hem de yurt edinebilmek için uçlarda mücadele etmişlerdir.

Osmanlı Devletinin kuruluş döneminde görülen yurtluk tahsisi, başta Moğollar olmak üzere birçok Avrasya göçebe topluluğunda görülmektedir. Moğollarda *nutug*, *noyanlara* “başkomutan, bey” ait otlak bölgesi tahsis edilen yurdu ifade eder. Yurt kavramının yönetim anlayışı açısından önemi vardı ve ülke, hükümdarın daha sağlığında oğullar arasında paylaşılmaktaydı. Moğol İmparatoru Cengiz Han daha sağlığında, baba ocağı Doğu Moğolistan'ı, en küçük oğlu Tulu'ya vermiş; imparatorluğun diğer bölgelerini de çocukları Cuci, Çağatay ve Ügedey arasında paylaştırmıştı. Moğollarda olduğu gibi eski Türklerin yönetim anlayışında da veraset kanunu bulunmadığı için hanlık, beyin oğulları arasında bölüşülmekte, her oğula bir yurtluk verilmekteydi (İnalcık 2009: 28). Aynı yöntem Osmanlı yönetimi tarafından da uygulanmış ve her konargöçer topluluğuna bir yaşam alanı, yani yurt tahsis edilmiştir (İnalcık 2000: 75). Zaten Selçuklularda ve Osmanlı klasik döneminde yurt veya yurtluk tabiri, bir göçer ev grubunun reisine özerklikle verilen bir arazi ünitesi olarak tanımlanmaktaydı (İnalcık 2009: 28). Yaylak ve kışlakları arasında sürekli hareket halinde olan konargöçerler, kışın çadırlarını şehir ve kasabalar yakınındaki eski yerleşim merkezlerinin bulunduğu sahalarda kurarlar, yazın ise daha serin alanlara göç ederlerdi (Orhonlu 1987: 12). Bu yaşam tarzından dolayı konargöçerler Osmanlı kanunnamelerinde “göçebe” yerine “konargöçer” olarak adlandırılmıştır (Halaçoğlu 1997: 14).

Osmanlı Devletinde konargöçerlere yurt tahsisi, onları mali açıdan bir düzene koyma gerekliliğinden kaynaklanmaktaydı (İnalcık 2000: 75). Tahsis edilen yaylak ve kışlağın bulunduğu yurdun sınırları belirlenir, devletin vergilendirilebilir gelir kaynakları ve nüfusunun yer aldığı tahrir defterlerine kaydedilir (166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri 1995: 459), konargöçerlerden kayıtlara göre vergi tahsil edilirdi. Bu, malî açıdan devletin toplulukları kontrol altında bulundurmamak istemesi bakımından önemliydi (Lindner 2000: 118).

İdari bakımdan bir sancağa bağlı olarak kaydetmek de konargöçer grupları kontrol altına alabilmenin bir diğer yöntemiydi. Göçebelerin, yaylak ve

kışlakları genellikle kaydedildikleri sancakta bulunurdu. Bunun istisnaları da vardı. Ankara Yörüklerinin yurt alanları Karahisar-ı Sahib (Afyon), Sultanönü (Eskişehir), Kengiri (Çankırı), Aksaray sancakları ile Konya sancağının Bayburd kazası ve Turgud kazasındaydı (BOA-MAD-9: 6a, BOA-TD-117: 119-146, BOA-MVAD-438: 399, TKGM-KKA-TD-74: 320b-321a, TKGM-KKA-76: 135a). Dulkadirli ulusu, Maraş, Elbistan, Kars (Kadirli), Kozan, Bozok (Yozgat) ve Sivas'ı kapsayan geniş bir alana, Ramazanlı ulusuyşa İskenderun'dan Alaiye kazasına kadar yayılmışlardı. Diyarbekir havalisinde yaşayan Bozulus Türkmenleri, yaylak ve kışlakları arasındaki mesafenin uzak ve arızalı olması sebebiyle XVII. yüzyıl başlarından itibaren yaylak ve kışlak için Anadolu ve Karaman eyaletlerine gelmeye başlamışlardı (Halaçoğlu 1997: 26, Demirtaş 1949: 39).

Belli bir mekânı olmaması ve istedikleri yere gidebileceklerine dair Osmanlı kanunnamelerindeki ifadeler, belli birer yaylak ve kışlak mahalli verildiği (Halaçoğlu 1997: 14, Köprülü 1999: 77) ve yurt olarak yazılan yerlere gitmeleri gerektiği anlamına gelir (Akgündüz 1990: 72, karşılaştırınız Çetintürk 1943: 114).

Konargöçerlerin yaylak ve kışlakları arasındaki göçleri sırasında konaklayacakları yerlerde üç günden fazla kalmamalarını, kaldıkları zamanda bölge halkına zarar vermemelerini kanunlarla belirlenmişti (Akgündüz 1994: 229). Ancak uyarılara çoğunlukla uymamaları, yerleşik ahaliye zarar vermeleri onların iskân edilmelerine yol açmıştır (bk. Refik 1930: 32, Halaçoğlu 1997: 5-7).

Osmanlı konargöçerlerinin geçici yaylak ve kışlakları, zamanla önce mezralar sonra da köyler olmak üzere kalıcı yerleşim yerlerine dönüşmüştür (İnalçık 2000: 210, Gündüz 1998: 186, Demir 2007: 105-109, 126, 146; XVI. yüzyılda Halep Türkmenleri için bk Şahin 2006b: 131).

Konargöçerler, mezra ve köylerine, bölgelerine kendi adlarını verdikleri gibi Halep Türkmenleri, Hama, Ankara, Bolu, Teke, Söğüt ve Turhal Yörükleri örneklerinde olduğu gibi onların adı ile anılmışlardır (Şahin 2006a: 116).

Kırgız Konargöçerlerinde Yurt Kavramı

Kırgız göçebelerinde (Kırg. *Köçmön*) *curt*, göçebe hayat tarzıyla ilgili olarak yaylada oturlan yer, köyün olduğu ve kişinin doğduğu yer (Yudahin 1956: 270), daha önce oturlan yer anlamındadır (Mukambaev 2009: 412). XV. ve XVI. yüzyıllardan itibaren Tanrı Dağları civarında yaşayan Kırgızlar, havancılıkla uğraştıklarından Osmanlı göçebeleri gibi mevsime göre konargöçer bir hayat sürdürmekteydi. Hayvan sürülerini, mevsimlere göre değişik yerlerde otlatmak zorunda olduklarından kışın *kıştoo* “kışla”, baharda *cazdoo* “yazla”, yazın *cayloo* “yayla” ve güzün de *küzdöö* “güzle” denilen mekânlarda bulunurlar; yazın yüksek, havası serin ve bol otlu dağlık bölgelerde, kışın ise

soğuktan korunmak için su kenarları ile dağ eteklerinde yaşarlardı (İsakov 2009: 104, 107). Her Kırgız boyunun yaylak ve kışlağı vardı.

Kırgızlarda *curt*, Orta Asya Türk topluluklarında dairesel planlı, kubbe ya da koni biçimli keçe ile örtülü çadır anlamındaki *boziy* için de kullanılır. Yurt eski Türklerde de, genellikle “ev, çadır” anlamındadır. Bu anlam, Osmanlı konargöçerlerine de geçmiştir. Osmanlı askerî, malî ve idarî yapısı başta olmak üzere pek çok sahada görülen Orta Asya bozkır geleneklerinin izleri (Togan 1981: 338-342, Köprülü 1999: 11-12), kullanılan çadır türlerinde de kendini göstermiştir (Yalman 2000: 254-255, Kutlu 2000: 212).

Kırgızların, yaylaya ulaştıktan sonra *curt* veya *konuş* adını taşıyan daha önce oturdukları yerlere yerleştikleri bilinmektedir. Göçebeler, *yazladan yaylaya* göçerken, daha önceki yıllarda oturdukları yerlere yerleşirdi. Bu yerlerle ilgili olarak “geçen yıl gittiğimiz yere gideceğiz” anlamında *biltırkı curtka barabız* veya *biltırkı konuşka konobuz* derlerdi.

Kırgız toplumunda *curt* ile ilgili bu örneklemeler, *curtun* tarihî izlerini ve bu süreç içinde kazandığı anlamları göstermesi bakımından önemlidir. *Curt*, başlangıçta mesken için kullanılan çadıra işaret etmekteydi. Zamanla, göçebe aile veya aileler için çadırın kurulduğu yer ve çadır merkez olmak üzere giderek genişleyen ve “oymak” (aymak) terimine benzer (Şahin 2013: 98-99) bir şekilde belli bir sınırı olmayan teritoryal bir alan için kullanılmaya başlandığı anlaşıyor.

Curt, göçebe Kırgızlar arasında bugün de kullanılmaktadır. Hâlihazırda *curt* olarak adlandırılan yerlerin olmasıdır. Kırgız göçebeleri, otlak ve yaylak potansiyeline sahip farklı mekânları da yaylak olarak kullanabilmekteydiler. Günümüzde Kırgızistan’ın Narın oblastına bağlı Aktalaa rayonundaki, yaylak olarak hem Son-Köl’ü hem de daha uzak olan Arpa yaylasını kullanmaktadır. Yaylakların belirlenmesinde *uruu başçısı* (boy beyi) büyük bir rolü bulunmaktadır. Boy beyleri arasında yaylakların kullanımı konusunda herhangi bir anlaşmazlık söz konusu olmamakta; boylar, genellikle eski yerlerini kullanmaktadırlar.² Yazlaya gelindiğinde artık burası Kırgız göçebeleri için *canı curt* yani “yeni yerleşim yeri” olmaktadır. Göçebeler, yaylaya çıkarken bazen ara yaylalarda duraklar veya yer değiştirirler, buna *curt kotoruu* (yer değiştirme) denirdi (İsakov 2009: 110-111).

Kırgız toplumunda *curt* ile ilişkili muhtelif terimler kullanılmaktadır. Boyun başında olan bey veya saygın yaşlı olan aksakallı için *curt atası* yani “yurdun babası” kullanılırdı (Konkobaev vd. 2001: 182). Boy beyinin kendi ahalisinden aldığı hane vergisine *tütün*, halk vergisine ise *curttuk/curtculuk* denilmekteydi (Mukambaev 2009: 413). Çünkü hanenin karşılığı olan *tütün*, *tüt-fil*inden gelir “ocağı olan, yanan ve bacası tüten” bir evi belirtir (Şahin 2013: 94-97). *Curt* ise “akrabaların kendi aralarında yardımlaşmak amacıyla

topladıkları parayı veya yönetici sınıfın masraflarını kapatmak için toplanan vergiyi” ifade eder (*Kırgız Tilinin Tüshündürmө Sөzdüğü* 1984: 361). Benzer durum, Osmanlı konargöçerlerinde de görülmektedir. Osmanlı iktisadi düzenine uygun olarak konargöçerlerden alınan vergiler arasında *Adet-i ağnam, resm-i ağıl, resm-i yaylak, adet-i çoban-beyi, resm-i kışlak, resm-i duhan veya resm-i dūd, otlak resmi, resm-i çift, resm-i dönüm, resm-i arus, bad-ı heva* gibi vergiler sayılabilir (Barkan 2001: 12-13, Orhonlu 1987: 24-25, Sümer 1952: 518, Halaçoğlu 1997: 23). Ancak *resm-i kışlak, resm-i duhan veya resm-i dūd* olarak bilinen vergilerin, konargöçer grupların kışlak alanlarında, diğer bir ifade ile ocaklarının yanıp bacalarının tüttüğü zamanda, haneden haneye alındığı belirtilmelidir. Bu da ister istemez Kırgız toplumunda hane başına alınan tütün vergisini hatıra getirmektedir (Şahin 2013: 95).

Curt, bazı kaynaklarda Kırgızca *çoguluş* “toplantı” anlamındaki *curt bolu* içinde de kullanılmaktadır ve bununla insanların bir araya gelmesinin, birbirine düşman olan kişilerin barışması ve huzur içinde yaşamasının kastedilmesi mümkündür (Mukambaev 2009: 412, bk. Yudahin 1956: 270). Bunun yanı sıra Er Tabıldı destanında geçen *Kalmak Kırgız curt bolso karıganda işke caradım* “Kalmak, Kırgız devlet olsa o zaman işe yaradım” sözü de bu duruma güzel bir örnektir (*Kırgız Tilinin Tüshündürmө Sөzdüğü* 1984: 361). Kırgız toplumunda halkın yaşadığı yurdun barış ve sükûnet içerisinde olmasının önemli olduğunu vurgulayan *Cuttun intimağına balta çapkan buzukunu curt aldında muuzdayt* “Yurdun barış içinde yaşamasını baltalayanı (engelleyeni) halkın önünde boğazlarlar” (Aytmatov vd. 2001: 102) ve *Curtu tirüünün özü tirüü* “Yurdu olanın kendisi de vardır” (İbragimov 2005: 225) şeklindeki atasözleri oldukça dikkat çekicidir.

Curt, “halk, millet” anlamında da kullanılır. Lider konumundaki kişilerin halka yaptıkları konuşmalarda kullandıkları *kalın curt* “ey cemaat, halk”, *kalayık (halk) curt, el curt* ifadeleri dikkat çekicidir. Burada *curt* tabiri, “halk” manasında kullanılmıştır.³ Örnekler, *bozüye* işaret eden *curtun*, zamanla *bozüyün* kurulduğu yeri ve *bozüy* merkez olmak üzere giderek genişleyen bir alanı ifade ettiğini gösteriyor. Oymak teriminin gelişimine benzer bir şekilde belli bir sınırı olmayan alan için kullanılan bu kavram, daha sonraları genel bir anlam kazanarak “ülke, memleket, vatan” anlamında kullanılmıştır.

Kırgızların ünlü Manas destanında *kanduu curt* “kanlı yurt” geçmekte bununla kan bağıyla birbirine bağlı boyların organize yaşaması kast edilmektedir (Akmataliyev 2004: 608). Ata yurt ve vatan kavramları da “insanoğlu için elle dokunulmaz, kutsal, yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarının bolluğunu içinde barındıran yaşamın bitmez tükenmez kaynağı” şeklinde tarif edilmektedir (Cumaliyev 1999: 85-86).

Kırgızcada vatan için *Ata Meken* “ata yurt, ana vatan, memleket”, *Ata Curt* yani “Ana Vatan” tabiri kullanılmaktadır. Bu anlamda *ata curtuñ altın beşik* yani “vatanın altın beşiktir” (İbragimov 2005: 225) şeklindeki Kırgız atasözü ile hâlihazırda Kırgız toplumunda oldukça sevilen *Ata Curt* şiirini vurgulamak gerekir (Osmonov 1984: 214-215).

Sonuç

Yurt kavramı, hem Kırgızlarda hem de Osmanlıda göçebelere yaşam alanını ifade etmektedir. Kırgız göçebelerinde bu yaşam alanı, hem dar bir bölgeyi (*boziyün* yeri) hem de geniş bir bölgeyi (yaylada oturlan yeri) tanımlarken, Osmanlı göçebelerinde sınırları belirli geniş bir bölgeyi ifade etmektedir. Konargöçerlerin yurtlarının sınırlarının belirlenmesi, Osmanlı devletinin zaman zaman muhalif hareketlerde bulunan ve bağımsızlığına düşkün olan konargöçer toplulukları denetim altında bulundurma endişesinden kaynaklanmaktadır.

XVIII. yüzyılda uygulanan iskân faaliyetlerinde Osmanlı konargöçerleri, gerek uygun yaşam koşulları gerekse kış döneminin oldukça uzun olmasından dolayı kalıcı yerleşim yeri olarak kışlakları tercih etmişlerdir. İskâna geçen Kırgız göçebelerinde de benzer durumu görmek mümkündür.

Sonuç olarak, Kırgız göçebelerinde *boziyün*, yani çok küçük bir hanenin yerleştiği yeri ifade eden *curt* tabiri, daha sonraları daha geniş bir anlam kazanmış; Kırgızların yaşadıkları yerleri ifade etmek üzere “vatan, ülke, memleket” anlamında kullanılmıştır. Bugün Kırgız toplumunda Kırgızistan’ı ve Kırgızların oturduğu yerleri ifade etmek üzere *Ata Curt*, *Ata Meken* kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ise yurt kavramı, konargöçerlerin yaşam alanlarını ifade etmekten ziyade “vatan, memleket, ülke” anlamında kullanılır olmuştur.

Açıklamalar

- ¹ Konuyu çalışmaya teşviki ve yardımları için hocam Prof. Dr. İlhan Şahin’e müteşekkirim.
- ² Kırgız göçebeleri hakkındaki araştırmalarımda yardımlarını esirgemeyen ve bu husustaki bilgilerini paylaşan kıymetli meslektaşım Dr. Baktıbek İsakov’a müteşekkirim.
- ³ Bu konudaki bilgilerini paylaşan kıymetli meslektaşım Dr. Roza Abdıkulova’ya müteşekkirim.

Kaynaklar

- 166 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530)*. (1995). Hüdâvendigâr, Biga, Karesi, Saruhân, Aydın, Menteşe, Teke ve Alâiye Livâları. Dizin ve Tıpkı Basım. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay.
- 438 Numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri. 937/1530*. (1993). I. Kütahya, Kara-hisâr-ı Sâhib, Sultan-önü, Hamid ve Ankara Livâları. Dizin ve Tıpkıbasım. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay.

- Ankara, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi. Tahrir Defterleri No: 74, 76.
- İstanbul, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi. Tahrir Defterleri No: 9, 117.
- Akgündüz, Ahmed (1990). "II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri". *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tablilleri*. 2. Kitap. İstanbul: Fey Vakfı Yay.
- _____, (1991). "Yavuz Sultan Selim Devri Kanunnâmeleri". *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tablilleri*. 3. Kitap. İstanbul: Fey Vakfı Yay.
- _____, (1994). "Kanunî Sultan Süleyman Devri Kanunnâmeleri". *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tablilleri*. VII. Kitap/I. II. Kısım. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay.
- Akmataliyev, Abdıldacan (2004). *Kırgız Adabiyatının Tarihi*. C. 2. Bişkek: Şam Yay.
- Âşık Paşazade (2003). *Osmanoğulları'nın Tarihi*. Haz. Kemal Yavuz - M. A.Yekta Saraç. İstanbul: Koç Kültür Sanat Tanıtım Yay.
- Aytmatov, Cengiz vd. (2001) *El Adabıyatı Seriyası (Makal Lakaptar)*. C. 10. Bişkek: Şam Yay.
- Barkan, Ömer Lütfi (2001). *XV ve XVI ıncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları*. Birinci Cilt Kanunlar (Tıpkıbasım). Yay. Haz. Hüseyin Özdeğer. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türk İktisat ve İktisadiyat Tarihi Araştırmaları Merkezi Yay.
- Cumaliyev, Kurmanbek (1999). "*Manas*" Eposundaki Calpı Adamzattık İdeyalar. Bişkek: İmîdin Aldındağı Fabdın Tipografyası.
- Çetintürk, Salahaddin (1943). "Osmanlı İmparatorluğunda Yürük Sınıfı ve Hukukî Statüleri". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* II/1: 107-116.
- Demir, Alpaslan (2007). *XVI. Yüzyılda Samsun-Ayıntab Hattı Boyunca Yerleşme, Nüfus ve Ekonomik Yapı*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Demirtaş (Sümer), Faruk (1949). "Bozulus Hakkında". *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* VII/1 (Mart): 29-60.
- Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi* (1992). C. III. Çev. Besim Atalay. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Gibbons, Herbert Adams (1998). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*. Ankara: Yüzyıl Yay.
- Gündüz, Tufan (1998). "Kayseri'de Mezraaların Köye Dönüşmesinde Konar-Göçer Aşiretlerin Rolü". *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)*. Yay. Haz. Ali Aktan-Ayhan Öztürk. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yay. 183-192.
- Halaçoğlu, Yusuf (1997). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- İnalçık, Halil (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*. C. I (1300-1600). Çev. Halil Berktaş. İstanbul: Eren Yay.

- _____, (2009). *Devlet-i 'Aliyye. Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I. Klasik Dönem (1302-1606): Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.
- İsakov, Baktıbek (2009). *XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Kırgızların Sosyal ve Ekonomik Tarihi, Sayak Uruusu (Boyu) Örneği*. Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yay.
- İbragimov, Muhammed (2005). *Kırgız Makal Ilakap (Lakap) Uçkul Sözdözü*. Kara Balta: Şam Yayınevi.
- Kırgız Tilinin TüştündürmÖ Sözdüğü* (1984). C. 1. Frunze: Mektep Yay.
- Konkobaev, Kadıralı vd. (2001). *Kırgız Tilinin Frazzeologiyalık Sözdüğü*. Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yay.
- Köprülü, Fuad (1999). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kutlu, M. Muhtar (2000). "Göçerlerde Mekansal Düzenleme: Çadır ve Ev İlişkisi". *Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri*. Tarsus: Yörük Türkmen Vakfı Yay. 211-216.
- Mukambaev, Ceembay (2009). *Kırgız Tilinin Dialektologiyalık Sözdüğü*. Bişkek: Kırgız Ruhı Ped Mambas Yay.
- Lindner, Rudi Paul (2000). *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*. Çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi.
- Orhonlu, Cengiz (1987). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İşkânı*. İstanbul: Eren Yay.
- Refik, Ahmet (1930). *Anadolu'da Türk Aşiretleri (966-1200)*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Sümer, Faruk (1952). "XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış". *İktisat Fakültesi Mecmuası* XI/1-4: 518-522.
- Şahin, İlhan (2006a). "Osmanlı Devrinde Konar-Göçer Aşiretlerin İsim Almalarına Dair Bazı Mülâhazalar". *Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler. Nomads in the Ottoman Empire*. İstanbul: Eren Yay.
- _____, (2006b). "XVI. Asırda Halep Türkmenleri". *Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler. Nomads in the Ottoman Empire*. İstanbul: Eren Yay.
- _____, (2013). *Nomads and Nomadism: New Approaches in Kyrgyz and Ottoman Nomadic Studies*. Tokyo: The University of Tokyo.
- Togan, Zeki Velidî (1981). *Umumî Türk Tarihine Giriş*. C. 1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988). *Osmanlı Tarihi*. C. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Witteck, Paul (1985). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*. İstanbul: Kaynak Yay.
- Yalman (Yalgın), Ali Rıza (2000). *Cenup'ta Türkmen Oymakları*. Haz. Sabahat Emir. C. 1. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Yudahin, K.K. (1956). *Kırgızsko-Russkiy Slovar*. C. I. Moskva: Şam Yay.

The “Yurt” in Ottoman and Kyrgyz Nomads

Emine Erdoğan Özünlü*

Abstract

The term yurt, which means the living space allocated to nomadic groups in the Ottoman Empire, is closely related with the word *curt*, which is currently used by many Central Asian nomadic groups and by the Kyrgyz nomads in particular. Among the Kyrgyz people the term *curt* means both “the settlement place of the group in summer pasture” and “the place where the nomadic tents are set up.” Later on, this term acquired a broader meaning signifying “the people, nation, country and homeland”. This article makes a comparative explanation of how the term “yurt” was used among the Ottoman and Kyrgyz nomads within the context of historical processes.

Keywords

Ottoman Empire, *curt*, Kyrgyz, Central Asia, country

* Assoc. Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of History – Ankara / Turkey
cozunlu@hacettepe.edu.tr

« »

Аннотация

« » (),
,
« »»,
,
« »
(),
« » (
).
« , , , ,
».
« »

Ключевые слова

, , , ,

eozunlu@hacettepe.edu.tr